

NECROPOLA DE SECOL IV DE LA POGONEȘTI

CAMPANIA DE SĂPĂTURI 1996

Mircea Mamalăucă

În cadrul campaniei de săpături arheologice derulate în cursul anului 1996 am continuat cercetarea necropolei descoperite cu câțiva ani în urmă, necropolă în care până în anul 1996 au fost descoperite 15 morminte (14 de înhumăție și unul de incinerăție, Pl. I). După câte am remarcat și cu alte prilejuri, inventarul mormintelor, cercetate începând cu anul 1990, nu este foarte bogat și cu atât mai mult spectaculos. Cu toată puținătatea acestuia, s-a putut stabili însă, cu destulă precizie, apartenența culturală, etnică și cronologică a celor care au folosit această necropolă. Astfel, în conformitate cu inventarul existent, cu maniera de înmormântare, am stabilit ca necropola poate fi încadrată în cultura Sântana de Mureș, undeva către sfârșitul acesteia (sfârșitul sec. IV p. Ch.).

Descoperirile din cursul anului 1996, deși nu foarte bogate, vin să întărească afirmațiile făcute în anii anteriori. Este vorba de încă 5 morminte de înhumăție, din care unul (M. 18) este cenotaf. Cele 5 morminte au fost descoperite în urma decapării unei suprafețe relativ mari, care s-a extins atât la nordul cât și la sudul secțiunilor trasate în anii anteriori. Au fost realizate 8 secțiuni (S. 5 - S. 12), de câte 15, 5 m lungime și 1,6 m lățime coborând în adâncime până la cca 2,40 - 2,50 m. Aș remarcă aici faptul că în campania 1996 am extins cercetarea și în partea de est a necropolei, acolo unde se află pământurile IAS-ului Tutova. Deși în această zonă nu a fost trasată decât o secțiune (S. 12), aceasta a avut darul de a ne indica că necropola se extinde și în acea direcție. În perimetrul secțiunii am descoperit urmele unui mormânt care însă nu a putut fi cercetat datorită lucrărilor agricole declanșate în toamnă, urmând însă că în cursul acestui an să reluăm cercetarea întregului spațiu.

Descrierea mormintelor

În perimetrul șanțului S.5, la 54 m de extremitatea vestică a acestuia, am descoperit mormântul 16 (Pl. II, fig. 1). Mormântul

aparținea unui adult, fiind deranjat din vechime. Groapa este orientată pe direcția N-S, având lungimea de 1,90 m, lățimea de 80 cm. Fundul mormântului se află la 2,60 m față de nivelul actual de călcare și la 1,70 m față de nivelul antic. Resturile sepulcrale erau împrăștiate pe suprafața întregului mormânt. Trebuie subliniat însă faptul că o bună parte din oase lipsesc.

Mormântul 16 este lipsit de inventar, singurele obiecte găsite în el sunt două pietricele și un fragment ceramic atipic.

Mormântul 17

La aproximativ 7,5 m N-E de M. 16 (Pl. II, fig. 2), am descoperit cel de-al 17-lea mormânt, dispus în extremitatea E a secțiunii S.7. la aproximativ 2 m de aceasta. Este vorba, ca și în cazul anterior, de un mormânt de înhumăție, descoperit din vechime, aparținând probabil unui adult. Groapa sepulcrală este orientată pe direcția E-V, având o lungime de 2,07 m, lățimea fiind de aproximativ 0,75 m, rămășițele osteologice aflându-se la 1,70 m față de actualul nivel de călcare. Nici în acest mormânt nu am descoperit nici un obiect de inventar.

Mormântul 18

În extremitatea estică a secțiunii S.8, la adâncimea de 2,10 m, am descoperit un nou mormânt de înhumăție, M.18. Este însă vorba de un cenotaf. În perimetrul gropii sepulcrale nu se găsesc decât un os uman (radius) și două fragmente ceramice atipice. Mormântul este orientat pe direcția N-S, cu o deviație de aproximativ 15° NE-SV. Lungimea gropii pe direcția N-S este de 1,80 m, iar lățimea de 0,70 m, având colțurile relativ rotunjite.

Mormântul 19

La 2 m de peretele din estul Secțiunii I1, am descoperit cel de al 19-lea mormânt (Pl. II, fig.3). Este vorba de un nou mormânt de înhumăție, deranjat din vechime, aparținând după toate aprecierile unui adult. M. 19 este

orientat pe direcția E-V, fundul gropii găsindu-se la 2,20 m față de nivelul de călcare. Groapa are pe direcția E-V 1,70 în lungime, și o lățime de aprox. 60 cm. Și acest mormânt este lipsit de inventar. De remarcat, în cazul acestui mormânt, existența la adâncimea de 0,50 m față de nivelul actual de călcare, a câtorva oase care posibil să fie legate de resturile osteologice din M. 19. Laboratorul antropologic va putea confirma sau infirma această supoziție.

Mormântul 20

În suprafața cuprinsă între secțiunile S.10-S.11, în extremitatea vestică a celor două secțiuni a fost descoperit un nou mormânt de înmormântare M.20 (Pl. III, fig. 1). Este vorba de un mormânt aparținând unui adult, deranjat din vechime, orientat pe direcția N-S, probabil cu capul la N. Lungimea gropii sepulcrale este de 1,90 m, iar lățimea de 1,1 m. rămășițele osteologice găsindu-se la 2,70 m față de nivelul actual de călcare.

Accesul la mormânt se deosebește de celelalte morminte cercetate în cursul acestui an, prin faptul că dispune, alături de rămășițele osteologice, și de câteva obiecte de inventar. Este vorba de patru vase ceramice întregi sau doar întregibile. În extremitatea S-V a gropii sepulcrale se afla o oală de culoare cenușiu închis spre negru, realizată din pastă zgrunțuroasă, iar pe suprafața întregii gropi era răspândit un număr mare de fragmente ceramice, care, în urma acțiunii de restaurare, ne-au permis reconstituirea a încă trei vase (o oală, un castron și o strachină).

Este vorba de o oală din pastă zgrunțuroasă de culoare cenușiu închis spre negru, un castron de mari dimensiuni din pastă fină de culoare cenușiu deschis și o strachină lucrată la roată, din pastă fină de culoare cenușie cu urme de lustru.

Inventarul mormintelor

Din cele 5 morminte descoperite în urma recentelor săpături, doar în unul din ele (M.20) au fost descoperite obiecte de inventar. Este vorba, după câte arătam mai sus, de două oale, un castron și o strachină.

Oala întreagă (Pl. III, fig. 2), găsită în extremitatea S-V a mormântului, este lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă, fiind aspră la pipăit. Drept degresant s-a folosit nisip cu bobul relativ mic. Oala are înălțimea de 14,6 cm, diametrul gurii este de 11,9 cm cu buza

răsfrântă și rotunjită în afară. Iar fundul este plat, având diametrul de 6,9 cm.

Forma oalei borcan este piriformă, cu umărul ridicat, asemănându-se până la identificare cu cele similare descoperite în marca majoritate a necropolilor de sec. IV (Alexandru Odobescu¹, Independența², Târgșor³, Letcani⁴, Hănești⁵, Bogdănești-Fâlcu⁶).

Decorul acestui obiect de inventar este foarte simplu, el constând, practic, din două brăuri ușor incizate în pastă moale, brăuri care sunt dispuse imediat sub gâtul vasului.

Cea de-a doua oală (Pl. III, fig. 3), descoperită în perimetrul mormântului, se aseamănă, în linii generale, cu oala descrisă mai sus. Și ea a fost lucrată la roată, având o culoare cenușiu închis, făcând parte din rândul vaselor realizate din ceramică zgrunțuroasă. De remarcat la acest vas este folosirea drept degresant a nisipului cu bobul mai mare, ceea ce face ca vasul să aibă un aspect mai aspru la pipăit, decât în cazul vasului descris anterior.

Oala are înălțimea de 14,5 cm, diametrul gurii este de 11,9 cm, având fundul plat cu diametrul de 8,6 cm.

Buza vasului este mai puțin răsfrântă spre exterior și, în același timp, este mai groasă. Oala borcan aflată în atenția noastră, spre deosebire de celelalte, are corpul mai aproape de forma globulară decât de cea sferoidal piriformă.

Decorul, și în cazul acestei oale borcan, constă din trei caneluri incizate dispuse pe umărul vasului.

¹ B. Mitrea, C. Preda, *Necropole din secolul al IV-lea e. n. în Muntenia*, Editura Academiei, București, 1966, p. 102, fig. 245, 7.

² *Ibidem*, p. 54, fig. 140, 6.

³ Gh. Diaconu, *Târgșor. Necropola din secolele III-IV e. n.*, Editura Academiei, București, 1965, p. 45, pl. XLIX, 2.

⁴ C. Bloșiu, *Sondajul din necropola de tip Sântana de Mureș de la Letcani - Iași*, în *ArhMold*, VI, 1969, p. 143 fig. 5; idem, *Necropola din secolul al IV-lea e. n. de la Letcani (jud. Iași)*, în *ArhMold*, VIII, 1975, p. 236, fig. 23, 9.

⁵ Em. Zaharia, N. Zaharia, O. L. Șovan, *Necropola din secolul al IV-lea d. Chr. de la Hănești (județul Botoșani)*, în *ArhMold*, XVI, 1993, p. 163, fig. 24 C, 2.

⁶ V. Palade, *Săpăturile arheologice de la Bogdănești-Fâlcu, jud. Vaslui (1967-1968)*, în *Materiale*, X, 1973, p. 175, fig. 6, 3.

În aria culturii Sântana de Mureș asemenea oale borcan sunt destul de frecvente, mărturie stând descoperirile de la Târgșor⁷, Spânțov⁸, Independența⁹.

Castronul (Pl. III, fig. 5) este lucrat la roată, din pastă fină, bine pregătită, având culoarea cenușiu deschis. Aceasta este de formă bitronconică, cu fundul înelar având diametrul de 9,5 cm, înălțimea vasului fiind de 13 cm, iar diametrul gurii este de 28,5 cm.

Specific vasului este gura relativ dreaptă, cu buza rotunjită, un vas aproape identic fiind descoperit în necropola de la Târgșor¹⁰ în M. 129 și Valea Seacă¹¹. Decorul constă din două caneluri dispuse în partea inferioară a gâtului.

În ceea ce privește strachina (Pl. III, fig. 4), aceasta este de mici dimensiuni, realizată din pastă fină de culoare cenușie, acoperită inițial cu un strat de angobă neagră. Strachina, foarte comună, de altfel, are fundul înelar în diametru de 7,5 cm, forma bitronconică, înălțimea vasului este de 5,5 cm, iar diametrul gurii este de 16,5 cm, aceasta fiind puțin cvazată. Vase similare au fost descoperite în majoritatea necropolilor și așezărilor de tip Sântana de Mureș.

În încheiere, se impune sublinierea că din cele 20 de morminte descoperite până în acest moment, 19 sunt de înhumare și doar unul singur de incinerare (M.30). Două din mormintele de înhumare aparțin unor copii (M. 5) sau adolescenți (M. 10), restul de 17

aparținând unor adulți - cu excepția M. 18, unde este vorba de un cenotaf.

În ceea ce privește orientarea mormintelor, 11 dintre ele sunt așezate pe direcția N-S, iar 7 pe direcția E-V. La care se adaugă M 9 unde este vorba doar de un craniu uman fără a putea însă stabili o orientare propriu-zisă a mormântului.

De asemenea, trebuie semnalat faptul că în doar două cazuri mormintele erau nederanjate din vechime (M. 5 și M. 10), în restul cazurilor mormintele erau puternic bulversate.

În ceea ce privește inventarul, deși nu este foarte bogat, prin caracteristicile sale ne-a permis o încadrare, credem noi, destul de exactă.

De mare ajutor în realizarea unei încadrări cronologice și etno-culturale ne-au fost piesele descoperite în M. 6 și M. 20. Mă gândesc aici îndeosebi la pieptenele¹² confecționate din corn de cerb, specific pentru perioada de sfârșit a sec. IV, precum și ceramica, în mare majoritate lucrată la roată și caracteristică aceleiași perioade. Dar și celelalte obiecte de inventar - am în vedere fragmentul de cuțitaș, catarama sau chiar mărghia descoperită în M. 15 - sunt specifice secolului IV p. Ch¹³. Fără îndoială, extinderea cercetării, astfel încât necropola să fie cercetată pe o arie mai largă și, nu în ultimul rând, descoperirea așezării aferente necropolei, ne-ar permite o mai exactă cunoaștere a situației din zona cercetată.

THE IVTH CENTURY NECROPOLE AT POGONESTI. THE 1996 CAMPAIGN

The study of the IVth century A.D necropole at Pogonești-Ivești, in the place called "La Movilă", has begun in 1991 after the reporting of the presence of archaeological relics in 1990, which had features of the Sântana de Mureș culture. Between 1991-1995, the researches revealed fifteen tombs- fourteen of inhumation and one of incineration. In the fifteen tombs discovered and studied, the inventory proved to be rather scanty, but still eloquent to the chronological and cultural dating of the new site.

In the 1996 campaign, although there were eight sections employed, in their perimeter there were discovered only five tombs, all of them being of inhumation, and one was a cenotaph (M 18). Three of the five tombs were oriented north-south, being also damaged and belonging to adults (M16, M20 and M18-the cenotaph). The other two were oriented east-west and were also damaged.

Regarding the inventory of the five tombs, it was very scanty: only in M20 we discovered a few objects: four ceramic vessels, complete or possible to be completed, including two pots, a bowl and a pan. All the vessels were made by wheel, of a fine clay or a paste with many small gravels, which give a rough look and a grey color or even black.

Without doubt, the extension of the research, so the necropole could be studied on larger area, and least but not last, the discovery of the adherent settlement would enable us a more accurate knowledge and understanding of the condition in the studied area.

1985), Unele considerații asupra cronologiei așezării, în ActaMM, VII-VIII, 1985-1986. p. 101, fig. 8. 6.

12 M. Mamalauca, Săpăturile arheologice în necropola de secol IV p. Ch. de la Pogonești - Ivești, în Carpica, XXVI/1, 1997, p. 147-166.

13 Ibidem.

⁷ Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 57, pl. LXXXVI, 3.

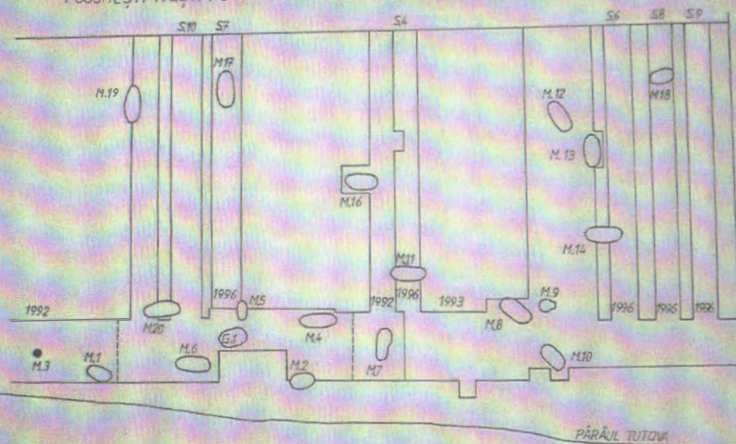
⁸ B. Mitrea, C. Preda, *op. cit.*, p. 20, fig. 8, 2.

⁹ Ibidem, p. 48, 54, fig. 110. 4; 140, 4.

¹⁰ Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 60, pl. XCV. 6.

¹¹ V. Palade, Cercetările arheologice din așezarea autohtonă de la Bârlad - Valea Seacă (Campania

POGONEȘTI ÎVEȘTI / PUNCTUL LA MOVILA, CAMPANILE 1992-1996

LEGENDA

1992: M.7;

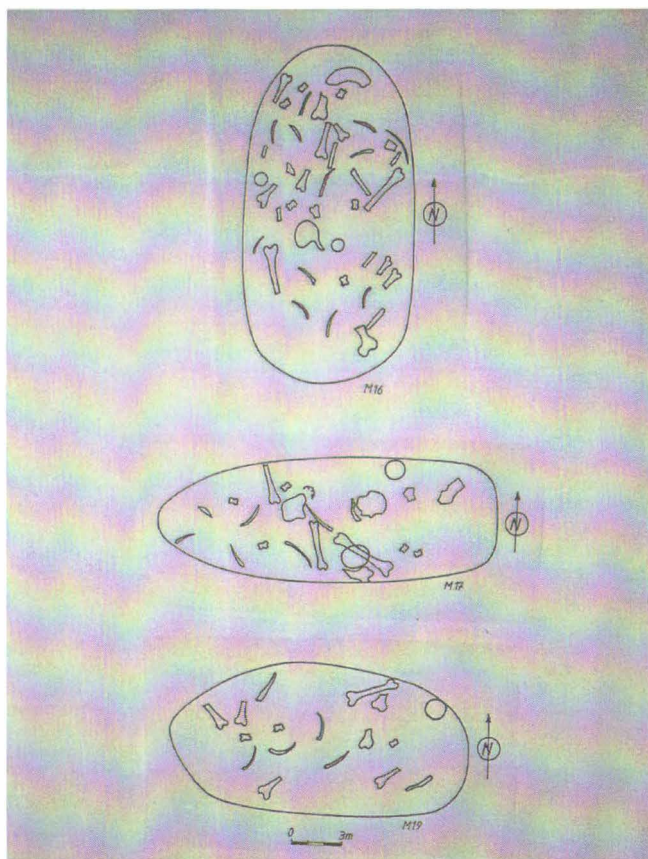
1993: M.8;

1994: M.9, M.10, M.11, M.12, M.13, M.14, M.15;

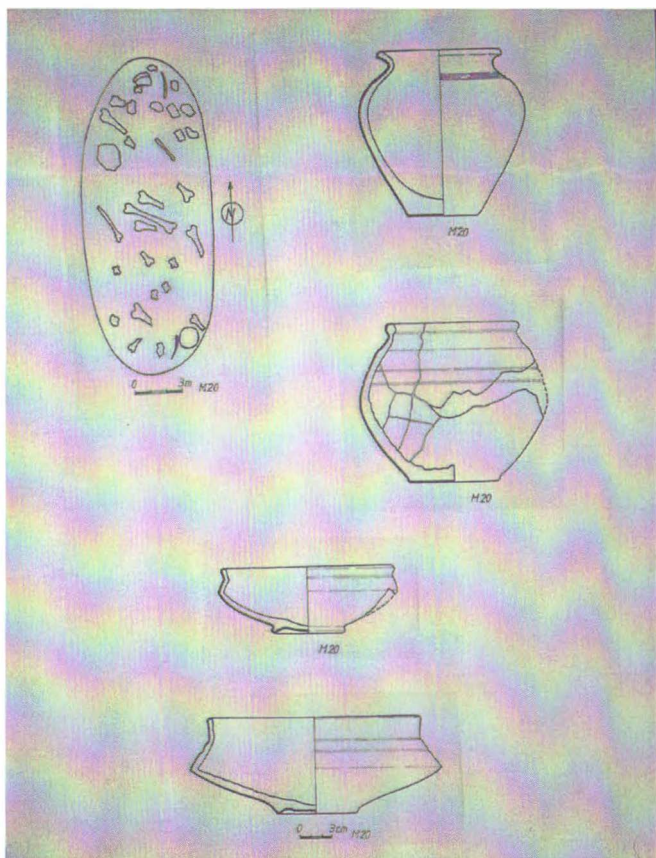
1996: M.16, M.17, M.18, M.19, M.20.

Planșa I

Planșa II, fig. 1, 2, 3

Planşa III, fig. 1, 2, 3, 4, 5